

Autiskā spektra traucējumi un pakalpojumi Rīgas pilsētā

Pieejamie statistikas dati un profesionāļu novērojumi liecina par bērnu ar Autiskā spektra traucējumiem (turpmāk-AST) skaita pieaugumu. Par to liecina arī Rīgas Sociālajā dienestā pieaugošais pieprasījums pēc pakalpojumiem bērniem ar AST. Līdz ar to ir nepieciešams analizēt esošos un nepieciešamos sociālos pakalpojumus mērķa grupai, kā arī noskaidrot bērniem ar AST un viņu ģimenēm mērķētos galvenos attīstāmo pakalpojuma virzienus.

Pētījuma norises laiks: 2017. gada novembris – 2018. gada aprīlis.

Pētījuma mērķis ir analizēt sociālo pakalpojumu atbilstību bērnu ar AST un viņu ģimeņu vajadzībām.

Pētījuma rezultātu kopsavilkums

1. Visā pasaulē pēdējo 20 gadu laikā pieaug AST gadījumu skaits, kurš daļēji tiek skaidrots ar diagnostikas uzlabošanu un to, ka cilvēki vairāk vēršas pēc palīdzības, bet pilnībā AST pieaugums nav izskaidrojams.
2. Autiskā spektra traucējumi ir multipla sociāla situācija bērnam, ģimenei, sabiedrībai kopumā. Vienlaikus tā aptver veselības, izglītības un sociālo sistēmu, kas nosaka nepieciešamību multidisciplināras komandas darbam. Kā viens no efektīvas AST mazināšanas priekšnosacījumiem ir adekvāta sadarbība un mijiedarbība starp iesaistītajām nozarēm.
3. Medicīnas nozarē strādājošie nav gatavi personu ar AST plūsmai. Ģimenes ārstiem, kā primārās veselības aprūpes speciālistiem, ir vāja izpratne par AST un iniciatīvas trūkums pacientu situācijas izpētē, kas ir nozīmīgi traucējošs faktors bērna agrīnai intervencei un turpmākai iekļaušanai skolu vidē.
4. Speciālisti, kuri atrodas tiešā saskarē ar bērniem ar AST (medicīnas nozares speciālisti, pedagogi), nesniedz/nav informēti par pieejamajiem pakalpojumiem.
5. Informācija par pakalpojumiem pieejama LD mājas lapā, taču tā, sniegta administratīvā valodā, nav uztverama. Informācija nav saprotama iedzīvotājiem.
6. Nepieciešami pakalpojumi bērniem ar AST pēc septiņu gadu vecuma. Efektīvas saskarsmes treniņu un dusmu kontroles grupas skolas vecuma bērniem, kā arī atbalsta izglītojošās grupas vecākiem. Komunikācijas iespējas ģimenēm, kurām ir kopējas intereses.
7. Saņemot rehabilitācijas pakalpojumu, nelietderīgi tiek izmantoti cilvēkresursi, nevajadzīgi patērēts sociālo darbinieku un vecāku laiks. Ja bērnam ir speciālistu izstrādāts rehabilitācijas plāns ar ergoterapeita norādījumiem, saņemot pakalpojumu, atkārtoti jāapmeklē ergoterapeits Sociālajā dienestā, lai veiktu novērtēšanu un saņemtu atzinumu par pakalpojuma nepieciešamību.
8. Izvērtējot ģimeņu, kurās aug bērni ar AST, vajadzības un Rīgas Sociālā dienesta 2017. gada pakalpojumu klāstu mērķgrupai, secināms, ka pakalpojumu spektrs atbilst bērnu vajadzībām, bet pakalpojumu apjoms nav pietiekams. Jāpievērš uzmanība/jāanalizē pakalpojumi, kuriem ir mazs pieprasījums.
9. Trešā daļa respondentu RSD pakalpojumus nesaņem informācijas trūkuma dēļ, ko apstiprina arī intervijās iegūtā informācija. 68% respondentu nevēlas saņemt pakalpojumus birokratizācijas, rindas pēc pakalpojumiem dēļ, kas varētu liecināt par sarežģītu pakalpojumu saņemšanas mehānismu.

10. Tiek uzsvērtā agrīnas intervences nozīme bērnu rehabilitācijā. Respondenti un eksperti atzīmē, ka visnepieciešamākie un vienlīdz svarīgi ir logopēda, ergoterapeita un ABA pakalpojumi un komunikāciju grupas bērniem. Pētījuma gaitā šie pakalpojumi tiek atzīmēti kā viss pieprasītākie.

Ierosinājumi

1. Nepieciešams uzlabot LD mājas lapā pieejamo informāciju par pakalpojumiem, padarot to viegli sasniedzamu un izprotamu.
2. Nepieciešams attīstīt bērniem ar AST pēc 7 gadu vecu pašvaldības atbalstītu pakalpojumu. Nepieciešamas efektīvas saskarsmes, komunikāciju un sadzīves prasmju apguves grupas, kurās iegūtās zināšanas bērniem uzlabotu iekļaušanos skolas vidē, ģimenē. Tādejādi veicinātu ģimenes funkcionēšanu un iekļaušanos sabiedrībā kopumā.
3. Ņemot vērā mērķa grupas īpatnības – izteiktas komunikācijas grūtības, efektīva pakalpojuma saņemšanai nepieciešams ieviest līdzmaksājumu. Tas rastu iespēju vecākiem piesaistīt bērnam atbilstošu speciālistu.
4. Izslēgt no Rīgas domes Labklājības departamenta 2012. gada 11. janvāra iekšējiem noteikumiem Nr.DL-12-3-nts “Sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionēšanas ierobežojumiem saņemšanas kārtība Rīgas pilsētas pašvaldībā” 9.2 punktu, kurš paredz sociālās rehabilitācijas plāna izstrādē piesaistīt RSD Rajona nodaļas ergoterapeitu, ja arī bērnam ir spēkā esoša ergoterapeita izziņa par pakalpojuma nepieciešamību.
5. Apzināti un mērķtiecīgi veicināt Veselības, Labklājības un Izglītības departamentu konstruktīvu sadarbību bērnu ar autiskā spektra traucējumiem un viņu ģimeņu situācijas uzlabošanā.